

TÁC HẠI CỦA RƯỢU, BIA VÀ VIỆC BAN HÀNH LUẬT PHÒNG, CHỐNG TÁC HẠI CỦA RƯỢU, BIA

ThS. Đặng Thị Duy Tư^(*)

Kinh nghiệm trên thế giới cho thấy phòng, chống tác hại của rượu, bia là một yêu cầu cần thiết và được các nước quan tâm ban hành quy định pháp luật. Để định hướng công tác phòng, chống tác hại của rượu, bia, tháng 5/2010 Đại hội đồng Y tế thế giới lần thứ 63 đã nhất trí thông qua Nghị quyết về Chiến lược toàn cầu nhằm giảm tác hại của việc sử dụng đồ uống có cồn. Đây là khuôn khổ chính sách cho các quốc gia có thể tham khảo và vận dụng phù hợp với điều kiện thực tiễn của quốc gia mình. Nhiều quốc gia đã quan tâm xây dựng và ban hành quy định pháp luật về phòng, chống tác hại của rượu, bia. Thái Lan đã ban hành Luật về kiểm soát rượu, bia năm 2008; Srilanka đã ban hành Luật kiểm soát rượu, bia và thuốc lá; Scotland bổ sung quy định về mức giá tối thiểu của đồ uống có cồn năm 2017; Nga đã ban hành quy định về thời gian cấm bán rượu, bia năm 2017. Đa số quốc gia khác trong đó có Malaysia, Singapore, Pháp, New Zealand, Thụy Điển, Australia... mặc dù chưa ban hành luật riêng về phòng, chống tác hại của rượu, bia nhưng đã có quy định về phòng, chống tác hại của rượu, bia trong các luật có liên quan. Việt Nam trao đổi kinh nghiệm tại Australia, Thái Lan về phòng, chống tác hại của rượu, bia cũng như mời các chuyên gia của Tổ chức Y tế thế giới và các chuyên gia hàng đầu thế giới về phòng, chống tác hại của rượu, bia tham gia tư vấn cho Luật phòng, chống tác hại của rượu, bia tại Việt Nam.

Ngày 14/6/2019, Quốc hội đã ban hành Luật số 44/2019/QH14 về Phòng, chống tác hại của rượu, bia. Luật này quy định biện pháp giảm mức tiêu thụ rượu, bia; biện pháp quản lý việc cung cấp rượu, bia; biện pháp giảm tác hại của rượu, bia; điều kiện bảo đảm cho hoạt động phòng, chống tác hại của rượu, bia; quản lý nhà nước và trách nhiệm của cơ quan, tổ chức, cá nhân trong phòng, chống tác hại của rượu, bia. Luật có hiệu lực thi hành từ ngày 01 tháng 01 năm 2020. Bài viết này bàn về tác hại của rượu, bia; tên gọi, mục đích, quan điểm của Đảng và Nhà nước trong việc ban hành Luật cũng như những hiệu quả ban mà Luật đã đem lại.

1. Về tác hại của rượu, bia

Một là, rượu, bia là nguyên nhân hàng đầu làm gia tăng tỷ lệ tai nạn giao thông tại Việt Nam, theo nghiên cứu của WHO trong các tai nạn giao thông thì

---

^(*) Phó Trưởng Khoa Luật, Học viện Cán bộ Thành phố Hồ Chí Minh

28% người đi xe máy có nồng độ cồn trong máu cao hơn mức cho phép (50 mg/dl), 66,8% người lái xe ô tô có nồng độ cồn trong máu cao hơn mức cho phép (0 mg/dl).

Hai là, rượu, bia là nguyên nhân gián tiếp của ít nhất 200 loại bệnh tật, chấn thương và là nguyên nhân trực tiếp của ít nhất 30 bệnh nằm trong danh mục phân loại bệnh tật quốc tế ICD10. Rượu, bia gây tổn thương đến nhiều cơ quan, chức năng của cơ thể: rối loạn tâm thần kinh (loạn thần, trầm cảm, rối loạn lo âu, giảm khả năng tư duy); bệnh tim mạch (nhồi máu cơ tim, đột quy); bệnh tiêu hóa (xơ gan, viêm tụy cấp tính hoặc mạn tính); ảnh hưởng tới phát triển bào thai; suy giảm miễn dịch; Tổ chức nghiên cứu Ung thư Quốc tế (IARC) xếp cồn vào nhóm chất gây ung thư (nhóm 1), có thể gây ung thư khoang miệng, họng, thanh quản, thực quản, đại trực tràng, gan và ở nữ thêm ung thư vú.

Ba là, rượu, bia ảnh hưởng nặng nề đến thành viên gia đình của người sử dụng rượu, bia, nhất là phụ nữ và trẻ em phải gánh chịu tổn thương về tinh thần do bị xúc phạm, phải chứng kiến bạo lực gia đình; không an toàn do bị gây đau đớn về thể xác; không được chăm sóc do thiếu hụt về kinh tế.

Bốn là, đáng quan ngại, tỷ lệ sử dụng rượu, bia ở vị thành niên, thanh niên và nữ giới đang tăng nhanh và hiện ở mức rất cao sẽ dẫn đến ảnh hưởng chất lượng nguồn nhân lực lao động Việt Nam, trong khi Việt Nam đang trong thời kỳ dân số vàng ngắn ngủi cần phải tận dụng để phát huy.

Năm là, rượu, bia là gánh nặng kinh tế đối với cá nhân, gia đình và xã hội do liên quan đến các phí tổn về chăm sóc sức khỏe, chất lượng lao động và giải quyết các hậu quả xã hội khác. Theo thống kê của WHO, phí tổn kinh tế do rượu, bia chiếm đến 12% GDP của mỗi quốc gia và là một trong nguyên nhân làm cho tình trạng nghèo đói thêm trầm trọng. Phí tổn kinh tế do rượu, bia tại Việt Nam gây thiệt hại khoảng gần 60.000 tỷ đồng gấp 1.5 lần mức đóng góp cho ngân sách nhà nước (đóng góp cho ngân sách của ngành sản xuất rượu, bia, nước giải khát ở Việt Nam năm 2016 trên 40.000 tỷ đồng).

2. Về tên gọi của Luật

Luật phòng, chống tác hại của rượu, bia là tên gọi chính thức đã được thông qua, sau nhiều ý kiến với phương án tên gọi là “Luật phòng, chống tác hại của lạm dụng rượu, bia”. Tuy nhiên, chưa có một khái niệm chuẩn về “lạm dụng rượu, bia” trên thế giới do có những sự khác biệt về quan điểm giữa các quốc gia và tùy thuộc vào cơ thể sinh học của từng chủng tộc, cá nhân. Tổ chức Y tế thế giới có cảnh báo không có ngưỡng an toàn cho sử dụng rượu, bia. Trên thực tế, chưa cần lạm dụng

thì việc sử dụng rượu, bia cũng đã gây tác hại cho cá nhân, gia đình, xã hội, Nhà nước về các mặt đạo đức, kỷ cương xã hội, kinh tế. Đồng thời, về phạm vi điều chỉnh, Luật điều chỉnh toàn diện đối với các loại đồ uống có cồn bao gồm rượu, bia (hiện nay chiếm gần 99% thị phần tại Việt Nam) và các đồ uống có cồn khác, tuy nhiên lấy tên gọi chung là rượu, bia để bảo đảm tính ngắn gọn, tính cảnh báo tác hại chủ yếu từ rượu, bia phù hợp với điều kiện nhận thức chung của xã hội về tác hại của rượu, bia để người dân dễ hiểu, dễ thực hiện, bảo đảm tính khả thi cao. Như vậy, tên luật phù hợp nhất là Luật phòng, chống tác hại của rượu, bia theo đúng tên luật đã được quyết định tại Nghị quyết số 20/2011/QH XIII của Quốc hội khóa XIII về Chương trình xây dựng luật, pháp lệnh.

3. Về mục đích của Luật

Luật phòng, chống tác hại của rượu, bia nhằm thể chế các chính sách kiểm soát giảm mức tiêu thụ và mức độ dễ tiếp cận đối với rượu, bia; kiểm soát việc cung cấp và hạn chế tính sẵn có của rượu, bia; giảm tác hại và bảo đảm nguồn lực để phòng, chống tác hại của rượu, bia, góp phần bảo vệ và nâng cao sức khỏe người dân, hoàn thiện thể chế về phòng, chống các bệnh không lây nhiễm trong đó có phòng, chống tác hại của rượu, bia. Luật tiếp cận dưới góc độ y tế công cộng, không tiếp cận dưới góc độ thương mại: tất cả các biện pháp nhằm giảm cầu, giảm cung rượu, bia nhằm mục đích giảm tác hại của rượu, bia, còn các biện pháp quản lý kinh doanh thuần túy đã được quy định trong các văn bản quy phạm pháp luật khác nên không quy định lại để tránh trùng lặp.

4. Về quan điểm của Đảng và Nhà nước trong ban hành Luật

Một là, thể chế hóa một cách cụ thể các quan điểm, đường lối và chính sách của Đảng và Nhà nước ta để bảo đảm hoàn thiện và phát triển kinh tế thị trường, hài hòa tối đa các lợi ích kinh tế với lợi ích xã hội; triển khai thực hiện các giải pháp để nâng cao sức khỏe nhân dân theo tinh thần của Nghị quyết số 20-NQ/TW ngày 25/10/2017 của Ban chấp hành Trung ương khóa XII về tăng cường công tác bảo vệ, chăm sóc và nâng cao sức khỏe nhân dân trong tình hình mới. Trong đó, Nghị quyết 20-NQ/TW đã nhấn mạnh việc thực hiện đồng bộ các giải pháp nhằm giảm tiêu thụ rượu, bia là một trong các giải pháp quan trọng nhằm đạt mục tiêu về nâng cao sức khỏe.

Hai là, thực hiện đồng bộ các biện pháp kiểm soát, giảm mức tiêu thụ và mức độ dễ tiếp cận đối với rượu, bia; kiểm soát việc cung cấp và hạn chế tính sẵn có của rượu, bia; giảm tác hại và bảo đảm nguồn lực để phòng, chống tác hại của rượu, bia vì lợi ích sức khỏe của nhân dân, bảo đảm quyền con người.

Ba là, tăng tính khả thi, đồng bộ của các quy định pháp luật về sản xuất, kinh doanh rượu, bia, nhất là quản lý rượu thủ công, vừa đáp ứng yêu cầu cải thiện môi trường kinh doanh, thủ tục hành chính cho hoạt động của doanh nghiệp vừa bảo đảm hài hòa với các lợi ích sức khỏe và bảo đảm phù hợp với yêu cầu phòng, chống tác hại của rượu, bia đồng thời xác định rõ ràng trách nhiệm xã hội của các chủ thể này đối với sức khỏe cộng đồng.

Bốn là, khuyến khích và huy động sự tham gia tích cực của toàn xã hội từ hệ thống chính trị, bộ máy nhà nước đến mọi người dân và các tổ chức xã hội dân sự trong việc phòng, chống tác hại của rượu, bia.

Năm là, khắc phục những hạn chế, bất cập và những khoảng trống của pháp luật về quản lý nhà nước đối với rượu, bia hiện nay. Bảo đảm tính dự báo cao trong tương lai, dự liệu những quan hệ xã hội nảy sinh liên quan đến rượu, bia, bên cạnh đó phải phù hợp, hài hòa với xu hướng pháp luật quốc tế trong xu thế hội nhập sâu rộng với nền kinh tế toàn cầu.

5. Về hiệu quả của việc ban hành Luật

Luật phòng, chống tác hại của rượu, bia đã được ban hành với mục đích, quan điểm nêu trên. Do Luật mới chỉ có hiệu lực trong một thời gian quá ngắn (từ ngày 01/01/2020) cho nên chưa thể đánh giá một cách toàn diện hiệu quả của Luật, nhưng ở một chừng mực nhất định, Luật đã và đang chứng minh tính hiệu quả trong thực tiễn áp dụng. Song hành cùng Luật phòng, chống tác hại của rượu, bia là Nghị định số 100/2019/NĐ-CP của Chính phủ quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực giao thông đường bộ và đường sắt.

Nhân dịp Tết dương lịch 2020 rồi Tết nguyên đán Canh Tý, thay vì cụm từ “không say không về” đã được bỏ đi mà là “đo nồng độ cồn”. Người dân bắt đầu biết “sợ” quy định pháp luật với chế tài nghiêm khắc, đối với pháp luật “sợ” cũng nên được xem là cấp độ bắt đầu cho quá trình hình thành ý thức pháp luật.

Theo thống kê của Cục Cảnh sát giao thông (Bộ Công an), sau hơn hai tuần thực thi Luật phòng, chống tác hại của rượu, bia và Nghị định số 100/2019/NĐ-CP, lực lượng Cảnh sát giao thông toàn quốc đã kiểm tra, phát hiện xử lý 6.279 trường hợp vi phạm nồng độ cồn, phạt tiền trên 21 tỷ đồng. Những địa phương có kết quả xử lý các trường hợp vi phạm nồng độ cồn cao như: Quảng Ninh (475 trường hợp), Thanh Hóa (379 trường hợp), Tây Ninh (341 trường hợp), Đồng Nai (327 trường hợp). Thống kê của Cục Cảnh sát giao thông cũng cho biết tình hình tai nạn giao thông từ ngày 01/01/2020 – 15/01/2020 trên toàn quốc đã xảy ra 322

vụ, làm chết 249 người, bị thương 158 người, so với thời gian của tháng liền kề trước đó đã giảm 31 vụ (8,8%), giảm 38 người chết (13,2%) và giảm 57 người bị thương (26,5%).

Theo số liệu được cung cấp từ các bệnh viện lớn cấp tỉnh vốn luôn luôn quá tải các ca cấp cứu tai nạn giao thông, tai nạn giao thông từ rượu, bia có giảm rõ rệt. Bệnh viện Chợ Rẫy (thành phố Hồ Chí Minh) mỗi ngày trước đây trung bình tiếp nhận 60 ca tai nạn giao thông, nay khoảng 40 – 50 ca, trong đó tai nạn giao thông vì rượu, bia giảm. Bệnh viện Nhân dân 115 (thành phố Hồ Chí Minh) trước đây tiếp nhận 30 ca, hiện nay dưới 25 ca; đồng thời số ca cần cấp cứu do tai nạn giao thông gọi vào đầu số 115 giảm. Bệnh viện đa khoa Thanh Nhàn (Hà Nội), các Khoa Tiêu hóa và Khoa Ngoại ngày nào cũng tiếp nhận các ca ngộ độc rượu, tai nạn chấn thương do sử dụng rượu, bia, nhưng từ đầu năm đến nay theo các bác sĩ trực “không phải là giảm, mà là không có bệnh nhân”.

Đồng thời, trong dịp Tết Nguyên đán mừng xuân Canh Tý, cơ quan chức năng đã xử lý nhiều trường hợp là cán bộ, công chức, viên chức vi phạm, điển hình như Quảng Bình đã xử phạt một phó Trưởng phòng Giáo dục và Đào tạo với số tiền 35 triệu đồng, tước giấy phép lái xe 23 tháng, tạm giữ phương tiện 7 ngày, đồng thời phòng Giáo dục và Đào tạo đang xem xét kỷ luật về mặt Đảng và chính quyền.

Tất cả những điều nêu trên đã nói lên thực tế đáng mừng về hiệu quả của Luật phòng, chống tác hại của rượu, bia; đáng mừng về nhận thức của cộng đồng đã tin tưởng vào chính sách của Nhà nước chăm lo bảo vệ sức khỏe cho Nhân dân; đáng mừng về ý thức toàn xã hội trong việc đồng thuận thực hiện quy định pháp luật.

Tài liệu tham khảo:

1. Luật Phòng, chống tác hại của rượu, bia.
2. Nghị định số 100/2019/NĐ-CP quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực giao thông đường bộ và đường sắt.
3. <https://thanhnien.vn/gioi-tre/uong-ruou-bia-co-y-thuc-932539.html>
4. <https://sway.com/s/ZyyxR94Tn72KUgAr/embed>